

Ogólnopolski kwartalnik
poświęcony zagadnieniom transportu, spedycji i logistyki

Bezpieczeństwo w Logistyce

3

3/2016 (3) październik

ISSN 2299-016X

9 772299 016000

 **Trans
Poland**

8 - 10 listopada 2016

Prądyńskiego 12/14, Warszawa

BIZNES.

IV MIĘDZYNARODOWE TARGI TRANSPORTU I LOGISTYKI

trans-poland.pl

 **Trans
Poland**

8 - 10 November 2016
Warsaw, 12/14 Prądyńskiego St.

 NTSL 2016
PRZYJAZNY
PRACODAWCA

 Rada Programowa
Advisory Board

Kwartałnik Praktyków
**towary
niebezpieczne**

 PRAWO
W TRANSPORCIE

Wydanie specjalne
Zawiera numery kwartalników:
Prawo w Transporcie oraz Towary Niebezpieczne
(3/2016)

WSPÓŁCZESNY TERRORYZM – ZAGROŻENIE TERRORYSTYCZNE

MGR ANDRZEJ DZIEDZIC

EKSPERT DS. BHP CERTYFIKOWANY PRZEZ CIOP-PIB

WŁAŚCICIEL BIURA DORADczo-USŁUGOWEGO BHP W DĄBROWIE TARNOWSKIEJ

Terroryzm stał się nabrzmiałym problemem XXI wieku, o którego rodzajach i skutkach dyskutujemy, kiedy do nich dochodzi w innych częściach świata. Po wiadomości o ataku terrorystycznym towarzyszy nam najczęściej myśl pełna ulgi – jak to dobrze, że nie stało się to u nas. Niniejsze opracowanie oprócz typowej charakterystyki zachowania w przypadku uczestnictwa w sytuacji terrorystycznej, zwraca uwagę na to, jak ważna jest edukacja w zakresie prawidłowych zachowań w związku z wystąpieniem zdarzenia o charakterze terrorystycznym i jakie mogą być skutki nieznamoścności podstawowych zasad postępowania. Zamach bombowy, otrzymanie podejrzonej przesyłki, przetrzymywanie zakładników, czy uprowadzenie środka transportu to tylko kilka spośród podstawowych kategorii zdarzeń o charakterze terrorystycznym. Z uwagi na fakt, że tematyka korespondująca ze zdarzeniami o charakterze terrorystycznym jest obszerna i wielopłaszczyznowa, niniejsze opracowanie nie jest wyczerpującym źródłem informacji, a stanowi jedynie zarys problematyki.

Pojęcie terroryzmu pochodzi od łacińskich słów *terror* (*strach, straszna wiadomość*), oraz *terrare* (*przerażać*), językoznawcy wywodzą je natomiast z sanskryckiego słowa *tras*, które oznaczało drzeć. Od starożytności, aż po wiek XIX stosowanie siły, gwałtu i zastraszania uważano za wyłączną domenę dyktatorskich, despotycznych i tyrańskich form władzy państwowej. Sytuacja zmieniła się jednak, gdy ugrupowania anarchistyczne i rewolucyj-

ne uczyniły ze stosowania przemocy element podstawowy w walce politycznej.

Termin **terroryzm**, oznacza stosowanie terroru zwłaszcza przez ugrupowania eksternistyczne, które za pomocą zabójstw politycznych, porwań zakładników, uprowadzeń statków powietrznych, morskich i innych próbują zwrócić uwagę opinii publicznej na wysuwane przez siebie hasła i żądania lub wymusić na rządach państw określone ustępstwa. Przyjętą defini-

cją terroryzmu np. przez ONZ jest to, że każde działanie zmierzające do spowodowania śmierci lub poważnej szkody cielesnej u osób cywilnych lub nie biorących udziału w walce zbrojnej, którego celem jest zastraszenie ludności, czy zmuszenie rządu albo międzynarodowej organizacji do wykonania, bądźli odstąpienia od wykonania określonych czynności. W naszym kraju za terroryzm uważa się użycie siły lub przemocy psychicznej przeciwko osobom lub własności z pogwałceniem prawa, mające na celu zastraszenie i wymuszenie na danej grupie ludności albo państwie ustępstw w drodze do realizacji określonych celów.

Terroryzm można najogólniej opisać jako formę użycia przemocy, która zorientowana jest na jej pośrednie efekty. Strategie terrorystyczne nakierowane są nie na bezpośrednie fizyczne skutki przemocy, ale na jej psychiczne konsekwencje. Sprawcy zainteresowani są nie tylko materialnymi szkodami i liczbą zabitych spowodowanymi przez atak, lecz raczej wywołaniem przez niego strachu. Poza tym oczekują, że zamachy staną się znakiem słabości pozornie potężnego przeciwnika. Terroryzm można określić, jako atak przy zaangażowaniu minimalnych sił fizycznych bezpośrednio na moralny potencjał przeciwnika, jego wolę samostanowienia i forsowania własnych celów. Unika się przy tym świadomie bezpośredniej konfrontacji z siłami fizycznymi przeciwnika, szczególnie jego siłami zbrojnymi, ponieważ napastnik w żadnym razie nie byłby w stanie sprostać takiej konfrontacji. Przesłania terrorystów są w pierwszym rzędzie skierowane do zaatakowanego, aby unaocznic mu jego słabości i zasygnalizować, że kontynuując zaangażowanie militarne w danym regionie lub, mówiąc ogólniej, podtrzymując swoją wolę polityczną, musi liczyć się ze znacznymi szkodami i stratami. Militarny sukces akcji organizacji terrorystycznych, mierzy się rozmiarem wyrządzonych szkód materialnych. Dlatego też terroryści muszą wciąż dawać o sobie znać w wielu miejscach, jeśli ich ataki mają wywrzeć wpływ na stronę przeciwną. Terroryści wychodzą z założenia, że zaatakowany przeciwnik nie jest na dłuższą metę gotów płacić wysokiej ceny. Dlatego obrazy przemocy i jej konsekwencji zawierają z reguły przesłania sugerujące, że następnym razem cena może być wyższa.

Dla terrorysty nie ma granic, których nie mógłby przekroczyć, nie ma takich motywów, które można byłoby przewidzieć i zapobiec działaniom prowadzącym do ich realizacji. Nie da się zatem, ani ujednoczyć sposobu myślenia o terroryzmie, ani sklasyfikować wszystkich możliwych przyczyn jego zaistnienia. Akty przemocy mogą mieć bowiem charakter międzynarodowy, nieinternationalny lub funkcjonalny. Jedne z nich mają politycznie i moralnie uzasadniony charakter, z pełnym poczuciem odpowiedzialności ich głównych aktorów, inne zaś są podjęte w sposób nieodpowiedzialny, w wyniku jakiegoś szaleństwa, depresji, odreagowania na innych własnych problemów itp. Nie jest zatem łatwo ani przeciwdziałać terroryzmowi, ani też zwalczać jego przejawów, skoro korzysta on z coraz nowszych technologii, a wiele jego przyczyn jest poza jednostkowym wpływem.

Bezpieczeństwo jest jedną z podstawowych potrzeb człowieka, jest fundamentem ludzkiej uczciwości i moralności. Brak bezpieczeństwa jest symbolem śmierci, bezpieczeństwo zaś to symbol życia. Terror jak i terroryzm mają za zadanie siać strach, który jako właściwość naszej natury jest głównym obwarowaniem, gwarancją wobec zagrożeń, niezbędnym odruchem pozwalającym człowiekowi wyrwać się tymczasowo śmierci. Strach jest uczuciem-wstrząsem, często poprzedzonym zaskoczeniem, a jego przyczyną jest uświadomienie sobie niebezpieczeństwa obecnego i naglącego, które zagraża, jak sądzimy, przetrwaniu nas samych. Natomiast lęk jest grupą reakcji emocjonalnych wyzwolonych przez bodźce płynące z zewnątrz, jak i wewnątrz organizmu. To uczucie zagrożenia i niepokoju. Lęk towarzyszy człowiekowi od początku istnienia. Często odgrywa rolę ostrzegawczą, występując w sytuacjach realnego zagrożenia. Pozwala na przewidywanie, a co za tym idzie, unikanie niebezpieczeństw. Reakcja strachu może przybierać różne formy i może stanowić różnorodną kompozycję składników np. blednie skóra, można dostać tzw. „gęsiej skórki”, na czole pojawiają się kropelki potu, dłonie stają się wilgotne, wargi zaczynają drżeć, mięśnie stają się napięte. Najłatwiej można odczytać strach z twarzy. W ciągu kilku sekund od chwili spostrzeżenia zagrożenia dochodzi do rozwinięcia się reakcji alarmowej ludzkiego ciała, przez które mobilizuje się ono do zwiększenia swoich szans przetrwania. Wewnętrzne zmiany cielesne należą

do fizjologicznych składników strachu. Reakcji strachu towarzyszą silne emocje. To uczucie: przestraszenia, przerażenia, przeczulenia, wrażenie ogarniającego chłodu, dreszczy przebiegających po ciele, uczucie ciężaru w żołądku. Wyróżnia się dwa rodzaje zachowań związanych ze strachem: reakcje o charakterze klasycznych odruchów warunkowych, które są reakcjami mimowolnymi, oraz reakcje instrumentalne, które są próbami radzenia sobie z obiektem wywołującym strach. W sytuacji potencjalnego zagrożenia u człowieka mogą rodzić się pewne myśli na temat tego, co ma się wydarzyć. Może ogarnąć go przerażenie lub inne emocje. Może uciec albo zaatakować napastnika.

Pełna mobilizacja organizmu podczas reakcji alarmowej, zwiększa zasoby tlenu i energii w tkankach. Przyspiesza krążenie, co sprawia, że te zasoby mogą być szybciej rozprowadzane. Usprawnia usuwanie zbędnych produktów przemiany materii, zwiększa wrażliwość dotykową, ochronę powłoki ciała, a także szybkość regeneracji uszkodzonych tkanek. Pozwala to człowiekowi reagować na niebezpieczeństwa w sposób przystosowawczy, umożliwiając mu ucieczkę od napastnika lub innych sytuacji wywołujących strach.

Obrażenia związane z warunkami działań terrorystycznych

W obrażeniach typowo związanych z warunkami terrorystycznymi należy uwzględnić:

- skutki wybuchów (*pierwszego, drugiego i trzeciego rzędu*),
- urazy drążące, w szczególności rany postrzałowe, oparzenia.

Dodatkowo, należy w każdym przypadku brać pod uwagę skutki tak zwanej ostrej reakcji na stres, który może towarzyszyć każdego rodzaju obrażeniom.

Materiały wybuchowe to związki chemiczne, bądź mieszaniny materiałów przeznaczone do wywoływania gwałtownych reakcji chemicznych w wyniku których powstają ogromne ilości ciepła lub gazów. Rozróżnia się dwa rodzaje wybuchów:

- wybuch fizyczny, w którym następuje rozprężenie medium w wyniku procesu fizycznego (*rozsadzenie*),
- wybuch chemiczny, charakteryzujący się gwałtowną reakcją chemiczną przebiegającą w materiale wybuchowym z olbrzymią szyb-

kością i przy wydzielaniu wysokiej temperatury, oraz produktów gazowych.

Fala uderzeniowa to cienka warstwa, w której następuje gwałtowny wzrost ciśnienia gazu i prędkości ruchu gazu, rozchodząca się szybciej niż dźwięk. Fala uderzeniowa to jeden z najważniejszych czynników niszczących wybuchu. Oddziałuje bezpośrednio na ludzi, przedmioty i inne wywołując naruszenie, przewracanie, deformowanie, rozrywanie, łamanie konstrukcji, porywanie sprzętu, wyrwanie drzew itp. Na ludzi działa bezpośrednio jako uderzenie, lub pośrednio jako uderzenie przez przedmioty niesione przez samą falę. Jej niszczycielski zasięg zależy od siły wybuchu ładunku wybuchowego i odległości od wybuchu.

Terrorystyci w atakach bombowych stosują tzw. pas szahida, zwany także pasem samobójców. To rodzaj specjalnego pasa lub kamizelki, wypełniony materiałami wybuchowymi, wyposażony w bezpośredni mechanizm detonacyjny, uruchamiany przez zamachowca. Tego typu ładunki wypełniane są niekiedy gwoździami, śrubami i innymi drobnymi metalowymi przedmiotami, mającymi, w momencie eksplozji, do maksimum zwiększyć liczbę potencjalnych ofiar zamachu. Odłamki konstruowane są w taki sposób, aby powodować głębokie uszkodzenia ciała ofiary.

Skutki wybuchu

Obrażenia pierwszego rzędu stanowią skutek działania fali uderzeniowej na organizm człowieka. Bezpośrednią przyczyną urazu jest fala nadciśnieniowa, która przy wartościach 40-50 Kpa powoduje obrażenia w zakresie twarzoczaszki, płuc, oraz kończyn. Przy nadciśnieniu 50-100 kPa spodziewać się należy ciężkich, mnogich obrażeń ciała, które mogą zakończyć się śmiercią. Obrażenia odniesione w wyniku pierwotnej fali uderzeniowej ograniczone są w praktyce do uszkodzenia narządów wypełnionych powietrzem (*przedziurawienie błony bębenkowej, odma opłucnowa, krwawienie z uszkodzonego mięszu płuc i uszkodzenie pęcherzyków płucnych*). Wartości ciśnienia są uzależnione od masy ładunku, oraz odległości. Przykładowo 1 kg trotylu (*TNT*) powoduje nadciśnienie na poziomie 50 kPa w odległości ok. 9 m (*przy braku przeszkód*).

Obrażenia drugiego rzędu są następstwem działania odłamków lub innych przedmiotów

miotanych przez falę uderzeniową. Odłamki rozrzucone przez falę wybuchu mogą osiągać prędkość nawet 4,3 km/s. Jest to prędkość 4 razy większa, niż prędkość najszybszego pocisku z karabinu. Odłamek lecący z tą prędkością przekazuje energię ponad 16 razy większą od energii pocisku tego samego rodzaju o dużej prędkości.

Obrażenia trzeciego rzędu są to efekty upadku ciała poszkodowanego porwanego przez falę uderzeniową. Ich mechanizm jest zazwyczaj podobny do skutków upadków z dużej wysokości.

Rany postrzałowe

Skutki ran postrzałowych zależą w szczególności od energii pocisku, kąta i miejsca postrzału. Energia pocisku zależy od rodzaju broni. Broń palną można podzielić na broń o dużej (*większej niż 600 m/s*) i małej (*poniżej 600 m/s*) prędkości początkowej pocisku (*karabiny i pistolety*). Przeciętna masa pocisków mieści się w przedziale 50-120 gramów. Energia kinetyczna stanowi funkcję masy i prędkości $E = mv^2/2$. Obrażenia spowodowane postrzałem z pistoletu są znacznie mniej groźne, niż szkody spowodowane pociskami wystrzelonymi z dużą prędkością początkową np. karabiny. Wszystkie rany postrzałowe zadane z broni o dużej prędkości związane są z dodatkowymi uszkodzeniami spowodowanymi przez strefę wysokiego ciśnienia hydrostatycznego wokół kanału pocisku.

Na ranę składają się:

- rana wlotowa – zwykle mniejsza, niż wylotowa,
- rana wylotowa – zwykle jest większa, niż rana wlotowa i ma poszarpane brzożki. Nie wszystkim ranom wlotowym towarzyszy rana wylotowa, a niekiedy pojawia się kilka ran wylotowych.
- obrażenia wewnętrzne – pociski o małej prędkości powodują uszkodzenia tkanek jedynie na swojej drodze, natomiast pociski o dużej prędkości powodują również obrażenia tkanek otaczających, w wyniku wytracania w nich energii kinetycznej.

Oparzenia

Oparzenia są skutkiem termicznego efektu wybuchu (*temperatury do 3000°C*). Często dochodzi również do zapalenia odzieży, elementów wyposażenia, skutkujących typowymi dla warunków pokojowych oparzeniami.

Gdy dojdzie do wyżej wymienionych aktów terroru (*napadu*) pracownicy znajdujący się w takiej sytuacji powinni przestrzegać poniższych zasad.

„Dziesięciu ludzi działających razem może sprawić, że zadrży sto tysięcy rozproszonych...”
Honoré Gabriel Riqueti, Hrabia de Mirabeau

Każdego dnia bierzemy czynny udział w życiu miasta, w którym mieszkamy. Dokonujemy różnorodnych, prostych lub złożonych czynności i procesów, bierzemy udział w wydarzeniach o charakterze kulturalno-rozrywkowych lub ściśle związanych z rozwojem osobistym, czy naukowym. Odwiedzamy miejsca o dużym przepływie ludzi, gdzie szczególnie w godzinach szczytu panuje chaos i nerwowa atmosfera. Załatwiamy osobiste sprawy. Czy kiedykolwiek wyobraziliśmy sobie, że możemy zostać uwikłani w zdarzenie o charakterze terrorystycznym? Zachowaniom ludzkim w tym przypadku daleko do racjonalizmu. Wtedy odzywa się naturalny instynkt, a co za tym idzie chęć natychmiastowej ucieczki z miejsca stwarzającego zagrożenie dla danej jednostki. Kluczową bowiem rolę odgrywa tutaj psychologia, a dokładniej – samokontrola emocjonalna, zdolność do zachowania spokoju w sytuacjach kryzysowych (*stresogennych*), oraz racjonalne myślenie. Impulsywność, brak samokontroli, strach i przerażenie, czy podejmowane działań na własną rękę niejednokrotnie przyniosły śmierć niewinnych ludzi i rozgłos medialny, czyli to czego terroryści oczekują, aby zwrócić uwagę społeczeństwa na manifest, który głoszą.

Postępowanie w przypadku strzelaniny

Terroryści zawsze są bezwzględni w stosunku do zakładników. Nie widzą bólu, jaki zadają niewinnym ofiarom i ich rodzinom. Zakładnik nie jest dla nich człowiekiem, tylko kartą przetargową. Jeżeli w bezpośrednim sąsiedztwie rozległy się strzały, uciekaj z miejsca zagrożonego, nie ratuj rzeczy osobistych i nie staraj się za wszelką cenę pomagać innym. Biegnij pochylony, obserwuj teren i myśl, którądy możesz wydostać się z miejsca zagrożonego. Jeżeli nie możesz uciekać, szukaj naturalnych osłon, które ochronią Cię przed pociskami np. grubych ścian, murków, krawężników, czy drzew. Gdy usłyszysz strzały i jesteś blisko tego zdarzenia zawsze połóż się twarzą do ziemi i zakryj głó-

wę rękoma. Nie ruszaj się do końca strzelaniny w miarę możliwości obserwuj otoczenie, czekaj na działanie Policji. Jeżeli chowasz się za samochodem, jako zasłonę wykorzystaj miejsce ulokowania silnika uciekaj tylko wtedy, kiedy będziesz pewny, że ucieczka się powiedzie. Nigdy nie odwracaj się plecami do napastników.

Jeżeli nie możesz wydostać się z budynku, a napastnik Ciebie nie zauważył, ukryj się w jakimś pomieszczeniu: zachowaj ciszę, zabarykaduj drzwi, ciężkimi przedmiotami np. szafka, biurko, stół. Barykada powinna też umożliwić szybkie opuszczenie pomieszczenia. Bezwzględnie wycisz telefon, wyłącz źródła dźwięku i światła np. telewizor, radio. Zgaś światło, zaciągnij rolety i nie przemieszczaj się w świetle. Każdy cień zdradzi Twoją pozycję. Schowaj się w ciemnym rogu pomieszczenia lub za meblami. Bądź zawsze poniżej linii strzału. Zejdź ze światła drzwi. Pamiętaj, że w większości napastnicy strzelają na wysokości 1-1,5 m nawet przez drzwi. Dlatego musisz być nisko – najlepiej się położyć. Jeżeli padną strzały nie krzycz. Każda Twoja reakcja spowoduje to, że napastnik z drugiej strony Cię usłyszy. Jeżeli w pomieszczeniu do którego wszedłeś są jakieś osoby, kieruj nimi wydając polecenia wykonania powyższych czynności, poleć im w miarę możliwości rozproszyć się i ukryć np. za meblami, słuchaj odgłosów z zewnątrz, bez względu na to co się dzieje zachowuj bezwzględną ciszę, nie wychodź z pomieszczenia czekaj na przybycie służb ratowniczych. Jeżeli jesteś bezpiecznie ukryty w pomieszczeniu zadzwoń na numer alarmowy, rozmawiaj cicho z operatorem i nasłuchuj odgłosów z otoczenia, przekaż:

- co i gdzie się wydarzyło,
- lokalizację sprawcy i kierunek poruszania,
- liczbę sprawców, ich opis i uzbrojenie,
- podaj liczbę poszkodowanych,
- odpowiadaj na pytania operatora
- jeżeli nie możesz rozmawiać pozostaw aktywne połączenie i pozwól słuchać operatorowi.

Jeżeli nie masz możliwości ucieczki lub ukrycia się, a sprawca którego celem jest zabicie jak największej liczby osób zmierza w Twoim kierunku i znajdujesz się w sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia – podejmij walkę z napastnikiem.

PAMIĘTAJ – walczysz o swoje życie!

Samoobronę można zdefiniować jako akt stawienia fizycznego oporu napaści lub pora-

dzenia sobie z napastnikiem. Można w tym celu zastosować rozmaite sposoby i różne osoby będą wolały używać odmiennych metod. Ujmując rzecz ściśle, nie ma „dobrego” i „złego” sposobu obrony, są tylko skuteczne i nieskuteczne. Samoobrona nie jest tym samym co walka. W walce celem jest pokonanie przeciwnika, zmuszenie go do poddania się, albo sprawienie, by nie był w stanie kontynuować walki. Jeżeli konieczne jest znokautowanie napastnika, albo inny sposób uczynienia go niezdolnym do kontynuowania starcia, jesteś zmuszony to zrobić. Jeżeli można tego dokonać innymi sposobami np. perswazją lub ucieczką, jest to równie dobra metoda wydostania się z niebezpiecznej sytuacji. Pierwszą linią obrony jest uświadomienie sobie potencjalnych zagrożeń i jeżeli to możliwe, trzymanie się od nich z daleka. Drugą linią obrony jest próba wycofania się z niebezpiecznej sytuacji i niedopuszczenie do bezpośredniej konfrontacji. Trzecią linią obrony, zanim dojdzie do fizycznego starcia, jest umiejętność zniechęcenia agresora. Jeżeli powyższe sposoby zawiodły i przemocy nie można uniknąć, jedynym rozwiązaniem pozostaje fizyczna samoobrona. Wrażliwe miejsca na ciele to: głowa, splot słoneczny, krocze, kolana, kark, kręgosłup, nerki, odbył, tylnia część stawów kolanowych. Każda konfrontacja albo sytuacja związana z przemocą jest nieprzyjemna, przerażająca i nie ma dla niej prostych rozwiązań. Skuteczna samoobrona polega na wykorzystaniu szans – zwiększeniu własnej przewagi i odbieraniu atutów przeciwnikowi.

Główna myśl systemu walki w KRAV MAGA brzmi jednoznacznie: „Jeżeli Twoje życie lub zdrowie jest zagrożone, masz prawo do jego obrony, bez względu na środki”.

Wybierz odpowiedni moment do ataku, postaraj się na chwilę odwrócić uwagę napastnika. Musisz zaatakować z pełną determinacją i maksymalną agresją. Do walki możesz wykorzystać przedmioty, które masz w pobliżu: kieszonki, nożyczki, długopis, szkło, dezodorant w sprayu. Walcz do czasu unieszkodliwienia napastnika i wołaj pomocy (*inne ukryte osoby mogą udzielić Ci wsparcia*), po zakończeniu strzelaniny i uwolnieniu będziesz przesłuchiwany przez Policję, dlatego czekaj cierpliwie na zakończenie czynności.

Jeżeli stałeś się zakładnikiem

Myśl o staniu się zakładnikiem jest przerażająca i trudno sobie taką sytuację wyobrazić. Początkowa panika, a następnie strach i obawa o własne życie w związku z realizacją gróźb napastników, paraliżuje i wyłącza racjonalizm w zachowaniu ofiar. W obliczu zdarzenia kryzysowego, głównym celem ofiary jest przeżycie. Wymaga to od niego zarówno dobrej kondycji fizycznej, jak i psychicznej. Zarówno sprawność fizyczna, jak i psychiczna, mogą okazać się gwarantem wyjścia z sytuacji kryzysowej bez większych obrażeń. Sytuacja w której stajesz się zakładnikiem składa się z kilku etapów, wśród których można wyróżnić: rozpoznanie, atak, wymuszenie posłuszeństwa, osiągnięcie celów, likwidację zakładników i ucieczkę. W trakcie może dojść do sytuacji nieprzewidzianych zarówno przez terrorystów, jak i zakładników. W obliczu stresu, oraz nienaturalnych reakcji organizmu, który wystawiony zostaje na próbę przetrwania, może dojść np. do zastrzeżenia zakładnika, który podejmuje próbę ucieczki z miejsca przetrzymywania lub potajemnej próby wezwania pomocy przez telefon komórkowy. Wspomniane zachowania mogą sprowokować terrorystów do otwarcia ognia pomimo tego, że nie było ono brane pod uwagę w trakcie planowania ataku, gdyż przetrzymywanie zakładników miało np. być jedynie kartą przetargową w zmuszeniu władz do realizacji celu politycznego, gdzie zakładnicy mieli być zwolnieni zaraz po jego realizacji. Jednakże nieplanowane okoliczności, które wywołały duży stres i zaburzyły całą koncepcję planowanego działania spowodowały, że zostały podjęte działania, które wcześniej nie były planowane, a których wystąpienie zmusiło sprawców do zmiany sposobu działania.

Sterroryzowane osoby powinny przede wszystkim zachować spokój i zdolność logicznego myślenia. O jakichkolwiek formach oporu, nawet biernego nie należy nawet myśleć. Im dobitniej będzie się demonstrować wolę współpracy z terrorystami, tym większe są szanse na lepsze i łagodniejsze traktowanie. Niedopuszczalne jest prowokowanie napastników (*choćby poprzez tzw. wyzywające postawy*), lekceważące traktowanie, albo co gorsza straszenie, czy grożenie. W wielu przypadkach może być to równoznaczne z wydaniem na siebie wyroku śmierci. Każda

odruchowa, żywiołowa reakcja, może sprowokować terrorystę do użycia broni, tym bardziej, że działają oni w stanie najwyższego napięcia emocjonalnego. Nie graj bohatera – Twoim celem powinno być przetrwanie. Czekaj na akcję wyspecjalizowanej jednostki ratowniczej.

Nie uciekaj, jeżeli to możliwe, połóż się na ziemi, wykorzystaj naturalne osłony (*np. ściana, schody, meble*), rękami ochraniaj głowę i staraj się zachować spokój. Nie kładź się na ciągach komunikacyjnych lub pod oknami. Unikaj dłuższego kontaktu wzrokowego z napastnikiem – może to wzbudzić jego agresję. Nie odwracaj się do niego tyłem. Wykonuj polecenia, jeżeli oczekują od Ciebie odpowiedzi, udziel jej po dłuższym namyśle – unikaj dyskusowania, częstego zadawania pytań, gwałtownych ruchów, obraźliwych zwrotów. Zawsze pytaj o pozwolenie np. pójścia do toalety, wstania, otwarcia torby itp.. Na żądanie napastników oddaj im wszystkie przedmioty osobiste. Nie zwracaj na siebie uwagi, pozbadź się niepostrzeżenie oznaki pozycji zawodowej (*jej identyfikacja może spowodować agresję napastników*). Stawiaj sobie drobne

cele (np. uzyskanie od napastników wody, posiłku, opatrunku, możliwości skorzystania z toalety, udzielenia pomocy innej osobie), realizuj je i wyznaczaj kolejne. Stawiaj sobie przyszłe cele (co będziesz robił po uwolnieniu?) – umacnia to wolę przeżycia. Myśl pozytywnie. Staraj się dbać o higienę osobistą. Stosuj zasadę ograniczonego zaufania w stosunku do współwięźniów – wśród nich może znajdować się ukryty napastnik. Pamiętaj również o psychologii tłumu, czyli łatwości ulegania wpływom, bezwzględny charakterze sądów, szybkości szerzenia emocji, osłabieniu albo utracie zmysłu krytycznego, zmniejszeniu lub zaniku poczucia odpowiedzialności osobistej, niedoceny siły przeciwnika, zdolności do nagłego przechodzenia od przerażenia do entuzjazmu i od owacji do groźby śmiercią. Nie ujawniaj otoczeniu swoich obaw i słabych punktów – kontroluj swoje reakcje i wypowiedzi. Staraj się zapamiętać jak najwięcej szczegółów dotyczących terrorystów i otoczenia – Twoje zeznania mogą pomóc Policji w dalszych działaniach. Jeżeli to możliwe staraj się zapamiętać rysopis sprawców, przy czym powinna obowiązywać zasada, że obserwujemy najbliższego stojącego napastnika. Koncentruj się w takich przypadkach na: twarzy (usta, kolor oczu, kolor włosów, wysokość czoła, kolor skóry), sylwetce, wymowie (akcent, slang, itp.), cechach charakterystycznych (tatuże, sposób poruszania itp.), rodzaj broni. Jeżeli zostałeś zwolniony w wyniku negocjacji lub udało ci się uciec, staraj się przekazać policji jak najwięcej szczegółów jakie zapamiętałeś.

Bądź świadom, że przy wydłużającym się czasie uwięzienia, u Ciebie lub u współwięźniów, może obudzić się „syndrom sztokholmski”

(sympatyzowanie z prześladowcami, chęć pomagania im). Nie blokuj drogi ucieczki napastników.

Jednostki specjalne, które przyjdą Cię uwolnić będą tak samo agresywnie zachowywać się jak napastnicy. Takiej akcji będzie towarzyszyć zawsze zamieszanie i panika, krzyki, wybuchy, strzały, więc nie uciekaj z miejsca zdarzenia i nie wykonuj gwałtownych ruchów – policjanci mogą uznać Cię za napastnika. Podczas trwania operacji sił specjalnych oddal się od okien/dziur i połóż się twarzą do podłogi (za najbliższym ukryciem), trzymając ręce z otwartymi dłońmi na wysokości głowy. Nie próbuj pomagać, nie atakuj napastników. Słuchaj i wykonuj polecenia i instrukcje dawane przez policjantów – bądź świadom, że będą to działania gwałtowne, wykluczające jakiegokolwiek namieszki sprzeciwu – nie zabieraj czasu zadawaniem pytań lub próbą dyskusji. Nie dotykaj, nie podnoś przedmiotów pozostawionych przez napastników lub policjantów. Nie trzymaj oczu w przypadku użycia gazów łzawiących i nie połóż się na ślinę. Po wydaniu polecenia opuszczenia pomieszczenia, wykonaj je jak najszybciej, nie zatrzymując się np. w celu zabrania rzeczy osobistych lub załatwienia potrzeby fizjologicznej. W trakcie prowadzonych czynności wyjaśniających, odpowiadaj na pytania osoby prowadzącej przesłuchanie (przedstaw się i opowiedz, jak znalazłeś się w miejscu zamachu) – bądź świadom, że do chwili potwierdzenia Twojej tożsamości i wykluczenia udziału w grupie napastników, będziesz traktowany jak przestępca.

Jeżeli w wyniku pomyłki lub dynamicznych zdarzeń stałeś się przypadkowym „celem” akcji policyjnej nie stawiaj oporu – opór spowoduje

zwiększenie gwałtowności działań, a policjanci będą traktowali Cię jak napastnika. Wykonuj polecenia i instrukcje przekazywane przez interweniujących policjantów. Nie próbuj wyjaśniać sprawy, zadawać pytań czy dyskutować podczas akcji policyjnej – będziesz mógł wszystko wyjaśnić po zakończeniu operacji.

Zagrożenie atakiem bombowym

Jeżeli zauważyłeś przedmiot (*pakunek, torbę, urządzenie, itp.*) niewiadomego pochodzenia pozostawiony bez opieki, co do którego zachodzi podejrzenie, że może to być (*może w nim być*) bomba **NIE DOTYKAJ! NIE ZAGLĄDAJ!**, postaraj się zabezpieczyć miejsce znalezienia przedmiotu, by uniemożliwić dostęp do niego osobom trzecim, a o jego zlokalizowaniu natychmiast powiadom administratora obiektu lub Policję.

Jeśli widzisz „bombę”, to ona „widzi” też Ciebie, a to oznacza, że jesteś w polu jej rażenia.

Jeśli otrzymasz informacje „o bombie” telefonicznie lub e-mailem, zachowaj spokój, nie

wpadaj w panikę, nie odkładaj słuchawki. Nie lekceważ tej informacji, rozmawiaj konkretnie i rzeczowo, zapamiętaj jak najwięcej informacji i przedłużaj rozmowę (*np. udając trudności w zrozumieniu*), by uzyskać jak najwięcej szczegółów. Zapisuj lub nagraj przebieg rozmowy, czas, sposób mówienia dzwoniącego, czy przekazaną informację.

Postępowanie w sytuacji alarmu bombowego

Pomyśl, którędy można ewakuować się z budynku, dworca, galerii handlowej lub innych zatłoczonych miejsc. Odsuń się od ciężkich lub łatwo tłukących się przedmiotów, które mogą być przesunięte podczas wybuchu. Pamiętaj by nie pozostawiać własnego bagażu bez opieki i nie przyjmować od obcych osób żadnych pakunków. Ciekawość jest niebezpieczna – jak najszybciej oddal się z miejsca zagrożonego wybuchem. Po drodze informuj o zagrożeniu, jak najwięcej osób będących w strefie zagrożo-

nej lub kierujących się w jej stronę (*informację przekazuj w sposób nie powodujący paniki*). Po ogłoszeniu ewakuacji zachowaj spokój, zabierz rzeczy osobiste (*torbę, kurtkę, telefony komórkowe*), sprawnie opuść zagrożoną strefę, a po przybyciu Policji na miejsce incydentu bombowego, przejmie ona kierowanie akcją. W przypadku włączenia parkingu dla pojazdów w strefę zagrożenia, nie ratuj na siłę swojego samochodu (*dotyczy to również innych cennych przedmiotów*) – **życie jest ważniejsze**.

Zawiadamiając policję podaj:

- miejsce znalezienia i opis przedmiotu, który może być urządzeniem wybuchowym,
- adres podłożenia urządzenia wybuchowego,
- w przypadku informacji przekazanej telefonicznie: dokładną treść rozmowy z informującym o podłożeniu ładunku wybuchowego,
- w przypadku informacji przekazanej mailem: przeczytaj treść e-maila z informacją, godzinę otrzymania informacji,
- swoje imię, nazwisko, numer telefonu, z którego przekazywana jest informacja oraz godzinę,
- uzyskaj od Policji potwierdzenie przyjęcia zawiadomienia.

Podsumowanie

Terroryzm służy szerzeniu określonej ideologii i polityki, bywa środkiem do kształtowania orientacji światopoglądowych, religijnych, stosowania wobec osób, czy grup społecznych straszenia, prowokacji, zwielokrotniania poczucia chaosu, niestabilności.

Cechą charakterystyczną definiującą terrorystów, jest to, że nie uznają oni granic. Terytorem ich działania może być każdy kraj, często nie związany bezpośrednio z celem postulatów organizacji. Zasada jest jedna: im bardziej spektakularna akcja, tym większy rozgłos i lepszy efekt. Terroryści zawsze chcą być nazywani określeniami zastępczymi typu wojownik, bojownik o wolność, mudżahadin, rzecznik ludu. Ponadto żądają pełnej legitymacji dla podjętych w tym celu działań. Dlatego organizacje terrorystyczne mają wiele akcentów militarnych w swych strukturach, takie jak stopnie wojskowe, czy elementy umundurowania. Terroryści chcą być bezosobowi, niezidentyfikowani, gdyż najbardziej, bowiem boimy się tego, co nieznanie i niewidoczne.

Większość członków grup to wykształceni ludzie, specjaliści w wielu różnych dziedzi-

nach. Bojownicy działają bezlitośnie, ponieważ ofiary są dla nich bezosobowe. Dla nich śmierć ludzka jest niczym, w imię swego Boga i ideologii niszczą „pogan” i giną na ulicy. Współcześnie terroryzm stał się często używaną formą walki „słabszych” obywateli wobec „silnego” państwa. Stosowany jest na wszystkich kontynentach, we wszystkich rejonach świata.

Podstawowym czynnikiem wykorzystywanym przez terrorystów i dającym już na wstępie zdecydowaną przewagę jest zaskoczenie. Tego nie da się uniknąć. Jeżeli jednak świadomość tego jest powszechna, prowadzi się określone treningi, szkolenia, a wtedy można szybciej otrząsnąć się z pierwszego szoku i reagować planowo w myśl wcześniej przyjętych założeń.

W sytuacji kryzysowej najważniejszym jest jednak, aby nigdy nie tracić nadziei na pozytywne zakończenie całego zdarzenia. Spokój, oraz przemyślane zachowania mogą okazać się kluczem do przeżycia. Przemyślane zachowanie to klucz do przetrwania sytuacji kryzysowej, jaką jest niewątpliwie akt terroru.

Podniesienie efektywności działania polskiego systemu antyterrorystycznego, a przede wszystkim zwiększenie bezpieczeństwa obywateli, to podstawowy cel ustawy o działaniach antyterrorystycznych, która weszła w życie 2 lipca 2016 r. Nowe przepisy są m.in. odpowiedzią na wzrost zagrożenia terrorystycznego na świecie. Cel ustawy ma zostać osiągnięty przez lepszą koordynację działań służb i doprecyzowanie zasad współpracy między nimi, a także zapewnienie skutecznych działań w przypadku podejrzenia przestępstwa o charakterze terrorystycznym, oraz odpowiedniego reagowania na nie. Nowe rozwiązania mają też sprzyjać poprawie bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni. Ponadto nowe procedury, oraz obowiązki informacyjne i rejestracyjne przyspieszą proces decyzyjny w przypadku zamachu terrorystycznego.

W obecnych czasach należy zwrócić szczególną uwagę, oraz podjąć konsekwentne działania w kierunku edukacji w zakresie reagowania ludności cywilnej na sytuacje o charakterze terrorystycznym. Nie należy bagatelizować zjawiska współczesnego terroryzmu chociażby z uwagi na fakt, że z dnia na dzień zatacza ono coraz szersze kręgi i zbiera coraz większe żniwo.

Czy terroryzm uderzy w Polskę? Niezależnie od odpowiedzi na to pytanie nie powinniśmy „ułatwiać” działań międzynarodowemu terroryzmowi. A ten osiąga swój sukces już wtedy, gdy udaje mu się wygrać wojnę psychologiczną i zasiać w nas strach. Na to nie możemy sobie pozwolić.

Piśmiennictwo

- R. Jurkowski, A. Stefański *Stawką: bezpieczny bank*, Wydawnictwo Jaworski, Warszawa 1999
- I. (Sde-Or) Lichtenfeld E. Yanilov *KRAV MAGA Jak się bronić przed uzbrojonym napastnikiem* VIZJA PRESS&IT, Warszawa 2008
- L. Styka (pod red.) *Ewakuacja i transport poszkodowanego*, Górnicki Wydawnictwo Medyczne, Wrocław 2008
- J. Emory Campbell (pod red.) *International Trauma Life Support Ratownictwo przedszpitalne w urazach*, Medycyna Praktyczna, Kraków 2009
- B. Hołyst *Terroryzm tom I i II*, LexisNexis, Warszawa 2011
- J. P. Salomone, P. T. Pons (NAEMT), *PHTLS Pre-hospital Trauma Life Support*, Elsevier Urban & Partner, Wrocław 2011
- B. Śliwerski *Zbójeckie czasy ponowoczesnego terroryzmu*, Policja 12/2015
- M.J. Dougherty *Jak się skutecznie bronić*, Wydawnictwo Wesper, Czerwonak 2015
- J. Horgan *Psychologia terroryzmu*, Wydawnictwo Naukowe PWN SA, Warszawa 2015
- B. Śliwerski *Zbójeckie czasy ponowoczesnego terroryzmu*, Policja 12/2015
- P. Setecki, K. Ćwik *Sytuacja zakładniczek. Polskie zasady postępowania na tle wybranych państw*, Policja Kwartalnik kadry kierowniczej policji 1/2016
- A. Dziedzic *Zagrożenie terrorystyczne*, Promotor 9/2016
- Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 904)
- <https://mswia.gov.pl>
- <https://mc.gov.pl>
- <http://www.antyterroryzm.gov.pl>

zdjęcia: Andrzej dziedzic oraz KPP Dąbrowa Tarnowska

